

שרידים כאלקוליתיים בעין-גדי

מאת

יוסף נוה (לוי)

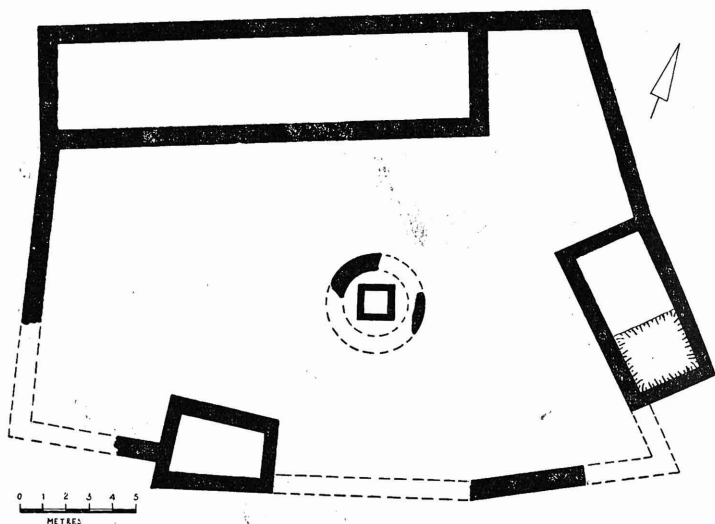
מתוך מגמה להמשיך בסקר הארכיאולוגי, שפתח בו ד"ר יוחנן אהרוני, שהיתי בעין-גדי, בלוויית קבוצת-מתנדבים קטנה, במשך כל חודש מאי 1956 וכן בימים שבין 18 באפריל ל-9 במאי 1957⁽¹⁾. בפרקזמן זה ביצענו גם כמה חפירות-נסיון בשטח המבנים, שכבר תוארו ע"י ד"ר אהרוני⁽²⁾. תוצאות הבדיקה במבנה 4 — שנערכה בעונה השנייה — ראוייה לטיפול מיוחד, שכן בה נתגלו חרסים מהתקופה הכאלקוליתית; ולכך מוקדשת רשימה זו.

שרידי המבנה הנדון נמצאים במרחק של כ-150 מטר מצפון למעיין של עין-גדי, על גבי משטח המשמש מעין מדרגה של ההר, המשתפל כלפי מזרח. ממערב וממזרח לו מתרוממים צוקי סלע, המשתלבים יפה בנוף הפראי של עין-גדי. המבנה, שמידותיו כ-20 × 30 מטר, מכסה כמעט את כל המשטח. שרידי קירותיו ניכרים בקושי, הואיל ונשתמרו רק עד גובה פני הקרקע, ולעתים אף כוסו בעיי המפולת של הנדבכים הגבוהים יותר. ד"ר אהרוני הצליח להתחקות על תכנית המבנה, שהיא חצר מוקפת ע"י שלושה חדרים בעלי מידות שונות, המרוחקים זה מזה ומחוברים בקירות. קירות החדרים וכן קירות החצר בנויים בשתי שורות של אבנים, וביניהן מילוי של צורות אבן וטין; עובי הקירות הוא כ-60—70 מ"מ. מבעד לאבני המפולת שבתוך החצר הבחנו בשרידים של מבנה עגול, שקטרו כ-4.50 מ' ובמרכזו בור מרובע מחווק בלוחות אבן (ציור 1).

ממצא החרסים הדל (הרומי-ביזאנטי) שעל פני השטח והתכנית המיוחדת של המבנה הניעו אותנו לבדוק את השרידים שעל רצפתו. לתכלית זו החלטנו לנקות חלק של החדר המזרחי. חפירתנו הקיפה שטח של 7.5 מ"מ בלבד. אדמת-השפך היתה חסרת קראמיקה, אך בעומק של 50 מ"מ נתגלו כאן

(1) הסקר נערך מטעם אגף העתיקות, המחלקה לארכיאולוגיה של האוניברסיטה העברית והחברה לחקירת א"י ועתיקותיה. הנני מודה בזה לכל המוסדות והאישים ולכל חברי, שעזרו לי בביצועו.

(2) ראה למעלה בעיקר עמ' 39—40.

ציור 1. תכנית סכימתית של המבנה.

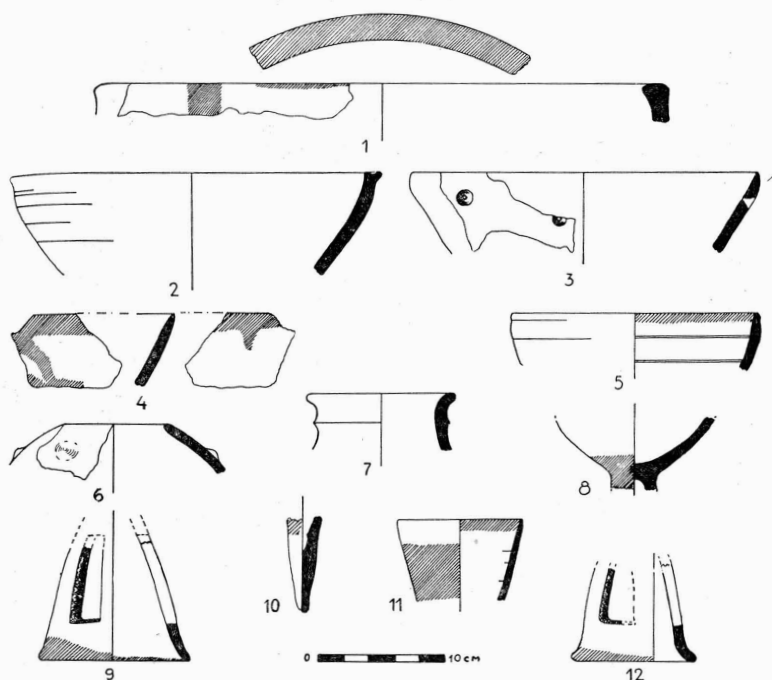
חרסים כאלקוליתיים. הרצפה נמצאה בעומק של 60 מ"מ מתחת לפני הקרקע והנדבך העליון של הקיר. יסודות הקיר נחשפו בעומק של 10—15 ס"מ מתחת לרצפת החדר, העשויה טין כבוש. בתוך שכבת אודי השריפה שעל הרצפה ומעליה מצאנו שברים של כלי-חרס כאלקוליתיים, נתזי צור, עצמות וצדפים.

הקראמיקה דומה במידה רבה לזו של התרבות הכאלקוליתית בבאר-שבע. מספר החרסים, שנתגלו בשטח קטן זה, גדול ביחס. נמצאו: שברים של 4 בזיכים (ציור 2; 10—11)³, לפחות 3 מקטרים בעלי חלונות (8, 9; 12)⁴ וכן שברי קערות וחלקי כד (7) ופערור (6)⁵. החומר — טין חצצרי, שהוא אפייני לתקופה הכאלקוליתית, אך בטיבו ובצריפתו עולה הוא על הקראמיקה המתאימה, שנחשפה באתרים אחרים. מצאנו כמה שברי בסיסים שטוחים, אך לא ידיעות. רוב החרסים מקושטים בקישוט צבוע בצבע חום-אדום (1, 4, 5, 8—12).

H. de Contenson, *IEJ* 6, 1956, 4; p. 229, Fig. 10, nos. 9—10 (3

Ib., p. 229, Fig. 10, no. 8. (4

de Contenson, *IEJ* 6, p. 170, Fig. 4, nos. 7—8. (5

ציור 2. חרסים כאלקוליתיים מעין-גדי.

העצמות נבדקו ע"י מר ש. אנגרס, מהמחלקה לזואולוגיה של האוניברסיטה העברית. בסקירה הראשונה מסר מר אנגרס פרטים על "עצמות שני גדיים (האחד בן 6–10 חודשים, והשני בן שנה ומחצה), השייכים לגזע הקדום של עז-הבית זקופת-הקרניים, שנמצאה בניאוליתיקון של יריחו" (שכבר בתקופות הפריהיסטוריות נדחקה מן המזרח הקרוב ע"י זן חדש של עז מפותלת-קרניים, כן נמצאו [כאן] קרן צבי, שהיקף בסיסה 78 מ"מ, צדפת מים מתוקים וצדף ים-תיכוני".

על-יסוד הנתונים הנ"ל יש לשער, שהמבנה הנדון הוא בניין ציבורי, ואולי מקדש(?), מהתקופה הכאלקוליתית; העניין יוכל להתברר בוודאות רק לאחר חפירה מקיפה בכל המשטח. אמנם על פני השטח לא נמצאו חרסים כאלקוליתיים, אבל לא מן הנמנע הוא, שגם היישוב הכאלקוליתי יתגלה לאחר חפירות נסיון באיזור שלרגלי המשטח, לא הרחק ממעיין עין-גדי.